

O wadze „szczegółów”. Recenzja książki Marcelego Hermana, „Działalność Żandarmerii Wojskowej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w systemie bezpieczeństwa państwa w latach 1999-2018”, wyd. 1, wyd. „Sztafeta”, Kraków-Stalowa Wola 2018, ss. 205

W 2018 r. ukazała się monografia ówczesnego doktoranta Instytutu Politologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie Marcelego Hermana pod tytułem „Działalność Żandarmerii Wojskowej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w systemie bezpieczeństwa państwa w latach 1999-2018”.

Książka niewątpliwie stanowi wkład w popularyzowanie i przybliżanie działalności Żandarmerii Wojskowej (ŻW). Autor słusznie wskazał w tytule, że nie należy rozpatrywać jej tylko w perspektywie zadań wykonywanych *stricte* na rzecz Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Ta utworzona z dniem 1 września 1990 r. formacja odgrywa także ważną rolę w systemie bezpieczeństwa kraju. Recenzowana monografia pozwala zapoznać się czytelnikowi z licznymi aspektami tego zagadnienia. Z tego względu należy ocenić, że przedmiot badań zaprezentowany w monografii może być interesujący między innymi dla przedstawicieli służb mundurowych i studentów. Jednak lektura recenzowanej pozycji nasuwa również pewne uwagi krytyczne, które zostaną przytoczone w artykule.

Recenzowana pozycja składa się z ośmiu rozdziałów¹. Pierwszy z nich poświęcony jest podstawom prawnym regulującym funkcjonowanie Żandarmerii Wojskowej w prawie międzynarodowym i krajowym. W ramach prawa krajowego zostały wskazane ustawa z 24 sierpnia

¹ R. Kochnowski w recenzji wydawniczej mówi o czterech rozdziałach. M. Herman nie odniósł się w monografii do różnicy liczby rozdziałów w wersjach przekazanych do recenzji wydawniczej i do publikacji.

2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych wraz z rozporządzeniami i zarządzeniami wykonawczymi oraz ustawa z 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej. Następnie wymienione zostały tytuły zarządzeń Prezesa Rady Ministrów w sprawie użycia żołnierzy Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji. Wydaje się, że zasadne byłoby poprzedzenie wskazanych aktów normatywnych informacją, że podstawą ich wydania jest ustawa z 6 kwietnia 1990 r. o Policji².

Rozdział pierwszy kończy się wykazami wybranych aktów prawnych normujących działalność Żandarmerii Wojskowej w aspekcie odpowiedzialności za przestępstwa i za wykroczenia.

Rozdział drugi opisuje zadania i działalność Żandarmerii Wojskowej. We wstępnych słowach autor wskazuje, że zadania wykonywane przez formację realizują pionory: prewencyjny, dochodzeniowo-śledczy, operacyjno-rozpoznawczy (kryminalny) i zabezpieczający (s. 34). Należy w tym miejscu sprostować, że w Żandarmerii Wojskowej nie ma pionu zabezpieczającego.

Opisywana wyodrębniona i wyspecjalizowana służba wchodząca w skład Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej składa się z czterech pionów funkcjonalnych. Trzy z nich zawarte są w ustawie z 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych³, tj. dochodzeniowo-śledczy, prewencyjny i administracyjno-logistyczno-techniczny. Czwarty – pion kryminalny, został wyodrębniony z pionu dochodzeniowo-śledczego z dniem 1 grudnia 2016 r. na podstawie

² Art. 18a ustawy z 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 1882) stanowi, że w razie zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego Prezes Rady Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych uzgodniony z Ministrem Obrony Narodowej, może zarządzić użycie żołnierzy Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji. Sytuacja ta dotyczy przypadku, gdy siły Policji są niewystarczające lub mogą okazać się niewystarczające do wykonania ich zadań w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Żołnierzom Żandarmerii Wojskowej przysługują wtedy, w zakresie niezbędnym do wykonania ich zadań, wobec wszystkich osób, uprawnienia policjantów określone w art. 15 i 16 ustawy o Policji.

³ Art. 8 ust. 1 ustawy z 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 1214); dalej: u.ŻW.

ustawowej delegacji⁴ zarządzeniem Ministra Obrony Narodowej⁵. Przed utworzeniem ostatniego pionu do zadań pionu dochodzeniowo-śledczego zaliczane były działania dochodzeniowo-śledcze o charakterze procesowym oraz działania operacyjno-rozpoznawcze o charakterze służebnym wobec procesu karnego⁶. Odnotować należy, że już po publikacji recenzowanej pozycji nastąpiła w omawianym zakresie kolejna zmiana. Zgodnie z zarządzeniem Ministra Obrony Narodowej z 21 kwietnia 2020 r. w Żandarmerii Wojskowej utworzony został pion operacyjno-rozpoznawczy⁷.

Nasuwa się więc pytanie, czy Marcei Herman, wskazując w swojej publikacji na istnienie pionu zabezpieczającego, ma na myśli wymieniony w ustawie o Żandarmerii Wojskowej pion administracyjno-logistyczno-techniczny. Analiza treści książki daje odpowiedź negatywną. Autor w tym samym akapicie, po wymienieniu nazw pionów, przybliża kolejno charakter działań prewencyjnych, dochodzeniowo-śledczych, operacyjno-rozpoznawczych oraz zabezpieczających. Ostatni z wymienionych rodzajów działań określony jest jako „zespół procedur i czynności w ramach ochrony wojsk, utrzymania dyscypliny, ochrony i obrony stanów osobowych i obiektów, sprzętu oraz gwarantujące optymalizację działań sił zbrojnych w razie wystąpienia ewentualnych zagrożeń pokoju, kryzysu i wojny” (s. 34)⁸. Nie jest to więc z całą pewnością opis czynności

⁴ Art. 8 ust. 2 u.ŻW.

⁵ T. POŁUCH, *Żandarmeria Wojskowa*, [w:] *Prawo wojskowe*, red. W. KITLER, D. NOWAK, M. STEPNOWSKA, Warszawa 2017, s. 466.

⁶ W. KUBICA, A. HATAŁSKA-GORZKI, *Służba policyjna czy kontrwywiad? Rzecz o teoretycznym sporze kompetencyjnym*, «Wojskowy Przegląd Prawniczy» 1/2011, s. 26.

⁷ Zarządzenie nr 11/MON Ministra Obrony Narodowej z 21 kwietnia 2020 r. w sprawie utworzenia pionu operacyjno-rozpoznawczego w Żandarmerii Wojskowej (Dz. Urz. MON poz. 69) określiło, że w pionie operacyjno-rozpoznawczym wykonywane są oprócz działalności operacyjno-rozpoznawczej także zadania z zakresu techniki operacyjnej oraz sprzętu specjalistycznego (§ 3).

⁸ Zob. *Prowadzenie działań przez Żandarmerię Wojskową*, DD/3.2.3.3, «Żand.» 46/2009, s. 11 (dokument doktrynalny wprowadzony do użytku decyzją nr 269/MON Ministra Obrony Narodowej z 10 sierpnia 2009 r.). Użycie przez autora pojęcia „dyscyplina” zamiast „dyscyplina wojskowa” jest przeoczeniem bądź błędem wymagającym także sprostowania. Zob. np. ustawa o Żandarmerii Wojskowej lub ustawa z 9

realizowanych przez pion administracyjno-logistyczno-techniczny. Pomocna w udzieleniu odpowiedzi na zadane pytanie jest także treść publikacji wskazanej przez Marcelego Hermana w przypisie, tj.: *Prowadzenie działań przez Żandarmerię Wojskową*⁹. Nie ma w niej mowy o „pionie zabezpieczającym”¹⁰, ale jedynie o wskazanych powyżej „działaniach zabezpieczających”¹¹. Na tej podstawie należy stwierdzić, że autor błędnie przybliżył czytelnikom pionu funkcjonalne Żandarmerii Wojskowej, kreując nieistniejący w rzeczywistości pion „zabezpieczający” i pomijając istnienie pionu administracyjno-logistyczno-technicznego.

W rozdziale drugim, w opisie zadań Żandarmerii Wojskowej, Marcelli Herman stwierdził, że podmiotem kierującym działaniami operacyjno-rozpoznawczymi jest Komendant Główny ŻW „poprzez Szefa Zarządu Dochodzeniowo-Śledczego KGŻW”. Przytoczone fakty w chwili wydania monografii były nieaktualne. Zgodnie z zarządzeniem nr 25/MON Ministra Obrony Narodowej z 3 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Komendy Głównej Żandarmerii Wojskowej¹² Zarząd Kryminalny został wskazany jako komórka wewnętrzna Komendy Głównej właściwa w zakresie działalności operacyjno-rozpoznawczej¹³. Do jego zakresu obowiązków zaliczono między innymi: planowanie, koordynowanie i nadzór nad działalnością operacyjno-rozpoznawczą

października 2009 r. o dyscyplinie wojskowej (tekst jedn. Dz. U. z 2019 r. poz. 1508 ze zm.).

⁹ *Prowadzenie działań przez Żandarmerię Wojskową*, DD/3.2.3.3.

¹⁰ Zob. *Prowadzenie działań przez Żandarmerię Wojskową*, DD/3.2.3.3, zał. B Słownik, s. B-7.

¹¹ *Prowadzenie działań przez Żandarmerię Wojskową*, DD/3.2.3.3, s. 11.

¹² Zarządzenie nr 25/MON Ministra Obrony Narodowej z 3 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Komendy Głównej Żandarmerii Wojskowej (Dz. Urz. MON poz. 163). Upřednio obowiązujące zarządzenie nr 46/MON Ministra Obrony Narodowej z 28 września 2011 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Komendy Głównej Żandarmerii Wojskowej i szczegółowego zakresu działania Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej (Dz. Urz. MON Nr 20, poz. 294 ze zm.) faktycznie do zadań Zarządu Dochodzeniowo-Śledczego zaliczało planowanie, koordynowanie i nadzór nad działalnością operacyjno-rozpoznawczą (§ 13 ust. 2 pkt 2 ppkt a).

¹³ § 15 ust. 1 zarządzenia nr 25/MON Ministra Obrony Narodowej z 3 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Komendy Głównej Żandarmerii Wojskowej (Dz. Urz. MON poz. 163).

realizowaną przez ŻW w jednostkach i instytucjach wojskowych w kraju oraz w ramach misji Polskich Kontyngentów Wojskowych¹⁴, sporządzanie meldunków, analiz i ocen z przedmiotowej działalności¹⁵ oraz opracowywanie dokumentów normujących pracę operacyjno-rozpoznawczą, w tym zarządzeń, instrukcji i wytycznych do działalności¹⁶.

Szczególnego omówienia wymagają informacje zawarte w opisie działalności dochodzeniowo-śledczej Żandarmerii Wojskowej. Dotyczy to nieaktualnego i częściowo niepełnego zakresu uprawnień procesowych (s. 42). W rozdziale drugim autor wskazał *de facto* zakres podmiotowo-przedmiotowy spraw o przestępstwa dotyczący tylko spraw podlegających właściwości sądów wojskowych. Pominął on zupełnie fakt, że od 1 lipca 2015 r. Żandarmeria Wojskowa ma uprawnienia procesowe Policji także w sprawach podlegających właściwości sądów powszechnych¹⁷. Ich zakres został przez ustawodawcę odniesiony do właściwości przedmiotowej służby określonej w ustawie o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych¹⁸. Na tej podstawie Żandarmeria Wojskowa prowadzi między innymi wszystkie postępowania karne w sprawach o przestępstwa popełnione przez żołnierzy w czynnej służbie wojskowej, a także przez inne osoby przebywające na terenach lub

¹⁴ § 15 ust. 2 pkt 2 ppkt a zarządzenia nr 25/MON Ministra Obrony Narodowej z 3 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Komendy Głównej Żandarmerii Wojskowej (Dz. Urz. MON poz. 163).

¹⁵ § 15 ust. 2 pkt 2 ppkt f zarządzenia nr 25/MON Ministra Obrony Narodowej z 3 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Komendy Głównej Żandarmerii Wojskowej (Dz. Urz. MON poz. 163).

¹⁶ § 15 ust. 2 pkt 2 ppkt g zarządzenia nr 25/MON Ministra Obrony Narodowej z 3 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Komendy Głównej Żandarmerii Wojskowej (Dz. Urz. MON poz. 163).

¹⁷ Zmiany wprowadzone ustawą z 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1247).

¹⁸ Zob. art. 312 k.p.k. Szerzej na temat znaczenia wskazanej zmiany zob. np. P. Płonka, R. Jędrychowski, *Bezpieczeństwo wewnętrzne w Siłach Zbrojnych RP*, «Wojskowy Przegląd Prawniczy» 1/2016, s. 85-105; W. Kubica, A. Pietras, *Kompetencje procesowe Żandarmerii Wojskowej w świetle zmian legislacyjnych procedury karnej*, «Kwartalnik Policyjny» 2/2015.

w obiektach jednostek wojskowych czy dokonujące czynów przeciwko życiu lub zdrowiu żołnierza albo mieniu wojskowemu¹⁹.

W zakresie spraw podlegających sądom wojskowym nie uwzględnione zostały ponadto w „Działalności Żandarmerii Wojskowej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w systemie bezpieczeństwa państwa w latach 1999-2018” zmiany legislacyjne związane z utworzeniem z dniem 1 stycznia 2017 r. Wojsk Obrony Terytorialnej (s. 42)²⁰. Na ich podstawie art. 647 k.p.k.²¹ zawiera obecnie wyłączenie z grona podmiotów podlegających niniejszym sądom żołnierzy terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie²².

Wydaje się także zbyt dużym „uproszczeniem”, biorąc pod uwagę adresatów monografii²³, wskazanie wśród okoliczności determinujących właściwość sądów wojskowych popełnienie przestępstwa „w związku (lub podczas) pełnienia obowiązków służbowych” (s. 42) zamiast „podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, w obrę-

¹⁹ Szerzej zob. art. 3 ust. 2 u.ŻW.

²⁰ Wojska Obrony Terytorialnej zostały utworzone na podstawie ustawy z 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2138).

²¹ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 534 ze zm.); dalej: k.p.k.

²² Art. 13 pkt 7 ustawy z 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2138).

²³ Autor wskazuje na osoby, które pragną ustrukturyzować wiedzę oraz prawidłowo identyfikować i interpretować kluczowe kompetencje Żandarmerii Wojskowej (M. Herman, *Działalność...*, s. 12). Recenzenci niniejszej pracy w recenzjach wydawniczych wskazali natomiast, że omawiana monografia przeznaczona jest dla szerokiego grona odbiorców chcących poznać i wzbogacić swoją wiedzę na temat Żandarmerii Wojskowej (A. Żebrowski, fragment recenzji wydawniczej, [w:] *Działalność Żandarmerii Wojskowej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w systemie bezpieczeństwa państwa w latach 1999-2018*, M. Herman, Stalowa Wola 2018, okładka). Ponadto jej odbiorcami mają być funkcjonariusze służb działających w systemie bezpieczeństwa państwa oraz studenci bezpieczeństwa narodowego i wewnętrznego, prawa, politologii czy stosunków międzynarodowych. Skierowana jest ona także do żołnierzy Żandarmerii Wojskowej (R. Kochnowski, fragment recenzji wydawniczej, [w:] *Działalność Żandarmerii Wojskowej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w systemie bezpieczeństwa państwa w latach 1999-2018*, M. Herman, Stalowa Wola 2018, okładka).

bie obiektu wojskowego lub wyznaczonego miejsca przebywania, na szkodę wojska lub z naruszeniem obowiązku wynikającego ze służby wojskowej”²⁴. Podobnie należy ocenić zmianę przez autora ustawowego sformułowania „przeciwko organowi wojskowemu lub innemu żołnierzowi”²⁵ na „wobec innego żołnierza lub innego podmiotu (organu) wojskowego” (s. 42).

Marceli Herman przybliżył w rozdziale drugim także zakres uprawnień procesowych ŻW w sprawach o wykroczenia. W tym przypadku zastosował analogiczne jak w przypadku postępowań o przestępstwa „skrótów” zapisów kodeksowych (s. 42)²⁶. W recenzowanej monografii znajduje się natomiast tylko ogólna informacja o prowadzeniu przez służbę postępowań w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe (s. 41-42), więc czytelnik nie zapozna się z uprawnieniami procesowymi ŻW w tym zakresie²⁷.

W rozdziale trzecim autor przedstawił rolę ŻW w systemie bezpieczeństwa państwa. Kolejno scharakteryzował on przedmiotowy system oraz podsystem kierowania, podsystem militarny i podsystem

²⁴ Szerzej za na temat znaczenia użytego przez ustawodawcę w art. 647 § 1 pkt 1 lit. c k.p.k. sformułowania zob. np. K. Eichstaedt, *Komentarz aktualizowany do art. 647 Kodeksu postępowania karnego*, [w:] *Kodeks postępowania karnego*, t. II: *Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX/el. 2018, stan prawny: 1.01.2018, źródło: <http://lex.online.wolterskluwer.pl>; A. Ważny, *Komentarz do art. 647 Kodeksu postępowania karnego*, [w:] K. Boratyńska, A. Górski, M. Królikowski, A. Sakowicz, A. Ważny, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2015; W. Grzeszczyk, *Komentarz do art. 647 Kodeksu postępowania karnego*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2012, oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 20 października 2015 r., WZ 16/15, LEX nr 1814320, i uchwała Sądu Najwyższego z 18 sierpnia 2009 r., WZP 2/09, OSNKW 9/2009, poz. 73, Biul. SN 9/2009, poz. 25.

²⁵ Art. 647 § 1 pkt 1 lit. b k.p.k.

²⁶ Zob. art. 10 § 1 pkt 1 lit. a i b ustawy z 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 457).

²⁷ Na podstawie ustawy z 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 408); dalej: k.k.s.; Żandarmeria Wojskowa prowadzi postępowania przygotowawcze w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe popełnione przez osoby określone w art. 53 § 36 k.k.s., w zakresie podlegającym właściwości sądów wojskowych (art. 118 § 1 k.k.s. i art. 134 § 1 pkt 4 k.k.s.). Zob. także właściwość sądów wojskowych określona w art. 115 § 1a k.k.s.

pozamilitarny. Opisując ostatnie dwa podsystemy, odniósł się do stawianych przed formacją zadań zawartych w aktach normatywnych i o charakterze strategicznym.

Rozdział czwarty publikacji dotyczy przeznaczenia i zakresu zadaniowego ŻW w systemie *Host Nation Support* (HNS)²⁸. Zawiera on nie tylko zadania tej formacji, lecz także definicje HNS i pojęć pokrewnych, zadania Rzeczypospolitej Polskiej jako państwa-gospodarza oraz wykaz aktów regulujących działalność HNS w Polsce.

Odnosząc się do treści rozdziału piątego, należy stwierdzić, że autor *de facto* wychodzi poza granice jego tytułu: „Podmiot bezpieczeństwa w misjach pokojowych i stabilizacyjnych”. Opisuje tam zagadnienia dotyczące wielu działań operacyjnych, w tym ściśle związanych z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (np. mobilizacyjne rozwinięcie wojsk – s. 91-92). Działania operacyjne mogą być prowadzone w ramach misji poza granicami państwa, ale zdecydowanie nie wszystkie i nie w pełnym zakresie wskazanym w książce²⁹. Treść rozdziału piątego może w tym zakresie wprowadzić w błąd czytelnika niemającego stosownej wiedzy ogólnowojskowej. Do rozważenia pozostaje, czy z uwagi na powyższe okoliczności opis przeciwdywersyjnej działalności ŻW, zadań ŻW w mobilizacyjnym rozwinięciu wojsk, w zabezpieczeniu przebywania wojsk w rejonach, w zabezpieczeniu zmiany lokalizacji przebywania wojsk oraz w działaniach obronnych, zaczepnych i nieregularnych (s. 87-106) nie powinien zostać wydzielony do oddzielnego rozdziału/podrozdziału dotyczącego roli Żandarmerii Wojskowej w działaniach operacyjnych.

W dalszej części rozdziału piątego Marceli Herman opisuje rolę ŻW w misjach o charakterze pokojowym i stabilizacyjnym. W końcowej jego części wymienione zostały misje oraz operacje, w których Siły Zbrojne

²⁸ System wsparcia przez państwo - gospodarza wynikający z członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w strukturach Sojuszu Północnoatlantyckiego.

²⁹ Szerzej na temat działań ŻW poza granicami kraju zob. B. PACEK, *Żandarmeria Wojskowa Sił Zbrojnych RP w misjach pokojowych i stabilizacyjnych*, Warszawa 2008; *Żandarmeria Wojskowa (policja wojskowa) w ramach misji międzynarodowych sił wsparcia bezpieczeństwa w Afganistanie*, red. M. ROZMUS, Mińsk Mazowiecki 2014; *Wnioski i doświadczenia z misji Międzynarodowych Sił Wsparcia Bezpieczeństwa w Afganistanie*, red. M. ROZMUS, P. PŁONKA, Mińsk Mazowiecki 2015.

Rzeczypospolitej Polskiej uczestniczyły lub uczestniczą, z podziałem na prowadzone przez Sojusz Północnoatlantycki, Unię Europejską oraz pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych. Autor sięga przy tym aż do lat 70. XX w. Bliżej scharakteryzowane zostały wybrane obecnie prowadzone misje.

Na podstawie treści omawianego rozdziału czytelnik nie będzie mógł jednak jednoznacznie ustalić, w których misjach uczestniczyła lub uczestniczy ŻW. Nawet wśród bliżej opisanych misji wybiórczo wskazywane są informacje o zaangażowaniu w nich ŻW. W tej grupie są też takie, w których formacja ta nie uczestniczyła i nie uczestniczy (PKW Czernicki³⁰) (s. 129-130).

Rozdział szósty poświęcony jest udziałowi ŻW w fizycznym zwalczaniu terroryzmu. Przybliżone w nim zostały definicje i zjawisko terroryzmu w XXI w. Autor wskazał także akty prawne regulujące problematykę przeciwdziałania, zwalczania i reagowania na zagrożenia o charakterze terrorystycznym oraz usuwania skutków ataku w polskim systemie prawnym. W dalszej części rozdziału zagadnienie zwalczania terroryzmu zostało odniesione do zadań ŻW, a w szczególności Oddziałów Specjalnych ŻW. Marceli Herman opisuje czynniki determinujące utworzenie ich w Warszawie, Mińsku Mazowieckim i Gliwicach. Pomocne dla czytelnika, w celu zapoznania się z obecnym potencjałem ŻW w polskim systemie antyterrorystycznym, byłoby zawarcie w rozdziale również informacji o rozformowaniu w 2011 r. Oddziału Specjalnego w Gliwicach³¹.

Tematem rozdziału siódmego jest udział Sił Zbrojnych RP i ŻW w sytuacjach kryzysowych. Przybliżone w nim zostały definicje terminów bezpośrednio powiązanych z pojęciem sytuacji kryzysowej oraz

³⁰ Zgodnie z postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 29 grudnia 2016 r. (MP z 2016 r., poz. 1253) wskazana misja dotyczyła użycia Polskiego Kontyngentu Wojskowego w składzie Stałego Zespołu Sił Obrony Przeciwminowej Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego – Grupa 2 w działaniach na Morzu Śródziemnym, Morzu Czarnym i Morzu Egejskim. W okresie od 1 stycznia 2017 r. do 6 lipca 2017 r. brał w niej udział okręt ORP „Kontradmiral X. Czernicki”.

³¹ Rozformowany Oddział Specjalny w Gliwicach stał się bazą do utworzenia Jednostki Wojskowej Agat.

wskazane zostały stosowne akty prawne i zadania Sił Zbrojnych RP, w tym żołnierzy ŻW.

W rozdziale ósmym „Kooperacja Żandarmerii Wojskowej z innymi podmiotami” przedstawione zostały podmioty międzynarodowe i krajowe, z którymi ŻW współdziałała. Wśród podmiotów międzynarodowych autor opisał Centrum Ekspertyz Policji Wojskowych NATO, Europejskie Siły Żandarmerii i Wielonarodowy Batalion Policji Wojskowej NATO. Natomiast wśród podmiotów krajowych współpracujących z ŻW Marceli Herman przybliżył zakres i podstawy współdziałania z Policją, Strażą Ochrony Kolei, Służbą Ochrony Państwa, Strażą Graniczną, Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Służbą Kontrwywiadu Wojskowego. Brakuje natomiast informacji na temat współpracy Żandarmerii Wojskowej z Centralnym Biurem Antykorupcyjnym czy Krajową Administracją Skarbową³². Jeżeli zamiarem autora było opisanie współpracy z wybranymi podmiotami, to pomocne dla czytelnika byłoby zamieszczenie na ten temat informacji we wstępie do rozdziału.

Recenzowana publikacja zawiera w kolejnych rozdziałach obszerne wykazy aktów prawa krajowego oraz międzynarodowego. Autor częstokroć wskazuje także wszystkie kolejne zmiany wybranych aktów prawnych. Ogranicza się w tym jednak do tytułu aktu nowelizującego i publikatora, bez opisu charakteru wprowadzanych zmian. Przyjęcie opisanego rozwiązania wpływa w ograniczonym zakresie na wartość poznawczą dla czytelników i nasuwa pytanie o jego cel (s. 18-19, 22-23, 28-29). Spośród zmian w ustawie o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych szerzej została omówiona tylko ostatnia nowelizacja (s. 39).

Monografia Marceliego Hermana przybliży czytelnikowi zagadnienia związane z jej tytułem. Znajdzie on w recenzowanej pozycji wiele wartościowych informacji na wskazany temat. Książka upowszechnia także wiele aspektów działań realizowanych przez wskazaną wyodrębnioną i wyspecjalizowaną służbę, z podaniem licznych podstaw prawnych. W przypadku osób szukających źródeł informacji w celach badawczych

³² Podpisane są stosowne porozumienia o współpracy zarówno z Centralnym Biurem Antykorupcyjnym, jak i Krajową Administracją Skarbową.

wskazana monografia wymaga jednak „zachowania czujności”. Ponieważ jednak zgadzam się, że publikacja może stanowić podstawę do czerpania informacji o Żandarmerii Wojskowej przez osoby „których zakres znajomości danej problematyki wykracza poza ramy podstawowej wiedzy z tego zakresu” (s. 12), to proponuję rozważenie stosownych korekt przed drugim wydaniem, którego życzę.

Wińczysław Jastrzębski*

* Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie.